

Els habitants de la frontera

ENRICH SÒRIA

Durant la Segona Guerra Mundial, un jove oficial italià passa un estiu de permís a l'illa d'on pro-

ve la seua família: un lloc de la costa dàlmata, de població eslovena i italiana, que havia passat a formar part de Iugoslàvia i que l'exèrcit de Mussolini acabava d'ocupar. Allí es relaciona amb un vell pescador, parent llunyà seu i exfuncionari de l'Imperi Austrohongarès, que li parla d'un altre jove oficial, nebot del vell, que va morir 20 anys abans, amb uniforme austríac, en circumstàncies enigmàtiques. El vell troba semblances alarmants entre el nebot mort i el jove ple de patriotisme superficial i de dubtes de fons que ara se li acostava, i va revelant de mica en mica la història de l'oficial austríac, davant de l'interès i el neguit creixents del seu interlocutor. Pels habitants de la frontera, fidelitat o traïció, nosaltres i vosaltres, no són termes que puguen donar cap seguretat.

Franco Vegliani (nascut Franco Sincovich) era un escriptor nascut a Trieste l'any 1915 i mort a Malcesine l'any 1982 que va haver de patir en carn pròpia les incerteses de pertànyer a una frontera massa fluïda i a saber trascolar-ne els clars obscurs magistralment en aquest relat d'aprenentatge, en què la maduració significa abandonar el món senzill de la fe a ulls clucs per endinsar-se en la realitat del dubte, en el risc moral de les lleialtats en pugna i, a través seu, en el reconeixement propi i en la comprensió de l'altre.

La frontera posa en evidència el món que descriu, perquè el qüestiona alhora que l'entén íntimament. Per això hi ressonen amb força els ecos de la gran narrativa austríaca –l'Stefan Zweig subtil de *La impaciència del cor*, però sobretot el Robert Musil de *Les tribulacions del jove Törless*– i alhora també té la finesa interrogativa i la fonda compassió d'Italo Svevo i de Giorgio Bassani. L'illa de *La frontera* és el bellíssim paradís infantil del protagonista i també l'univers fràgil, ambigu, condemnat ja, dels homes en guerra, i el llibre que l'evoca, molts anys després de tot, és una elegia reflexiva, piadosa, amarga i estranyament serena. ♦♦

LA FRONTERA
FRANCO VEGLIANI
(TRADUCCIÓ
D'ANNA
CASASSAS)
EDICIONS DE 1984
190 PÀG. / 16 €

GETTY IMAGES

La caiguda de l'imperi soviètic

PERE ANTONI PONS

Els millors periodistes són els que han tingut la sort de poder demostrar que ho eren sent al lloc adequat en el moment oportú. Va ser el cas de David Remnick, corresponal a Moscou del diari *Washington Post* entre els anys 1988 i 1992.

Assistir en primera persona a l'estrepitós esfondrament de l'imperi soviètic –des de les primeres i complicades reformes empreses per Gorbtxov fins a la il·legalització del Partit Comunista, passant per la independència de les diferents repúbliques i l'intent fallit de cop d'estat del 1991– va permetre a Remnick d'escriure aquesta obra mestra del periodisme assagístic que és *La tumba de Lenin. Los últimos días del imperio soviético*. L'obra, que va obtenir el premi Pu-

litzer de no-ficció del 1994, és de lectura obligatòria per a qualsevol persona que vulgui conèixer en profunditat la veritable naturalesa i el traumàtic final del règim de l'URSS, una de les aberracions més inenarrables –potser la que més?– de la història de la humanitat.

El llibre pretén oferir una panoràmica completa i detalladíssima –tant des d'una perspectiva històrica, econòmica i política com moral i intel·lectual– de la realitat de l'URSS, i especialment del seu procés de dissolució. Tenint en compte la complexitat de l'assumpte –per les més de set dècades de pervivència del règim, per les descomunals dimensions geogràfiques del territori en qüestió i per les infinites implicacions humanes de tot plegat–, sembla que ha de ser un projecte irrealitzable. Tanmateix, Remnick fou capaç de dur a terme la proesa. Gràcies, sobretot, a un còctel peri-

LA TUMBA DE LENIN
DAVID REMNICK
(TRAD. DE CRISTÓBAL SANTA CRUZ)
DEBATE
862 PÀG. / 28,90 €

Feliç combinatòria

VÍCTOR OBIOLS

En el número 98/99 de la revista de poesia *Reduccions*, el monogràfic dedicat a Vicent Andrés Estellés, ja havíem tingut l'ocasió de llegir un tast d'aquest últim excel·lent recull de Jaume Subirana, *Una pedra sura*, desè premi Gabriel Ferrater. El manlleu del títol a un vers de Charles Simic sembla, d'entrada, tota una declaració de principis. Subirana va publicar l'abril del 2011 cinc poemes d'aquest llibre a la revista vigatana. El poeta barceloní, amb una magnífica pàgina web, és un gran treballador de la cultura literària, i ho ha demostrat amb una rastellera llarguíssima de títols (llibres de poemes, assajos literaris, antologies, traduccions) i

una feina infatigable al voltant de la promoció i la preservació de la poesia. Fou director i fundador de l'espai virtual Lletra, i sempre ha fet un èmfasi especial a donar existència i carta de naturalesa a la literatura catalana en el món digital, concretament a la poesia i als autors que ha treballat, entre els quals caldria citar de manera rellevant Josep Carner. Aquest és el seu sisè volum d'obra poètica, i no cal dir com dringuen els versos, en la seva configuració rítmica i melòdica, amb aires i compassos del mestre.

Tanmateix Subirana, que s'ha empeltat d'aquest bon gust per l'estructura mètrica de la millor tradició, va més enllà en la seva concepció del poema, amb influències intertextuals que van de Papasseit i Màrius Torres a Gabriel Ferrater,

UNA PEDRA SURA
JAUME SUBIRANA
EDICIONS 62
60 PÀG. / 16 €

odísticament exemplar en què es mesclen, en les dosis justes, l'erudició històrica, l'habilitat per recopilar informació de tota mena de fonts, la perspicàcia en l'anàlisi de les intrigues polítiques, l'experiència directa dels esdeveniments, la sagacitat interpretativa dels fets i, *last but not least*, la vivor narrativa.

Tal com resumeix Remnick al pròleg del volum, el llibre consta de cinc parts. La primera explica com es va produir "el retorn de la història" a l'URSS, de quina manera el règim soviètic havia convertit la història en mite –i l'estudi de la història en una mena de pseudoteologia– i com va impactar en la ciutadania la recuperació de la memòria, la revelació de veritats tan espantoses com les purgues de Stalin, la matança de Katyn i les fams que exterminaren milions de persones. La segona part tracta els començaments de la democràcia. La tercera és el relat de la confrontació entre les forces de l'antic règim i les noves formacions polítiques. La quarta part narra de quina manera es va desenvolupar l'intent de cop d'estat i les seves conseqüències. I, finalment, la cinquena i última part mostra les estratègies del Partit Comunista per intentar justificar-se davant del tribunal de l'opinió pública. L'obra es tanca amb el breu epíleg de l'edició original. L'autor s'hi mostra lúcida i pessimista, i hi apunta molts dels problemes –la corrupció, el poder de les màfies, l'autoritarisme, la incapacitat potser nacionalment constitutiva de muntar una democràcia real– que segueixen llstant la Rússia d'avui.

Resulta pràcticament impossible destacar només uns pocs aspectes d'un llibre d'aquesta magnitud. Posats a triar, però, el millor és l'enorme diversitat de personatges i d'escenaris que hi surten. Remnick va parlar amb tothom –dissidents liberals, estalinistes recalcitrants, polítics de tot color, militars, simples ciutadans, intel·lectuals, represaliats i aparàtxiks– i es va moure per tot arreu: pels passadissos del Kremlin i les redaccions dels principals diaris del país, també per les mines de Sibèria i l'infern de Txernòbil. El resultat és un llibre impressionant i imprescindible. ♦♦

el ja anomenat Carner, Seamus Heaney, Anne Sexton, Mark Strand i el mateix Simic, sense oblidar la seva admiració per l'obra d'Elvis Costello. El poeta dota de significació superior escenaris, llocs i objectes quotidians. El seu ús de la imatge i de la metàfora sempre és delicat i concís, i amb un afany rector de contenció. En moments sublimes s'acosta al gust oriental per la mínima expressió, i redueix encara més la forma del haiku. En l'*Avís* que introdueix la seva pàgina virtual Subirana assaja una mena de poètica, i acaba dient: "La força del poema és tan sols en les paraules i els silencis i, per tant, només escriu bona poesia qui s'enamora de les paraules, el silenci i la seva combinatòria". Feliç combinatòria la que aquí ens ofereix. ♦♦